

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэмрэ и Правительствэрэ ягъэзет

Адыгэ Республикэм и Лышъхъэ и Указ

Р. А. Хэшхым щытхуцлэу «Адыгэ Республикэм культурэмкІэ изаслуженнэ ІофышІ» зыфилорэр фэгъэшъошэгъэным ехылаагъ

Адыгэхэм якультурэ икызыттегъэнжыын, Адыгэ Республикэмрэ Краснодар краимрэ ащыпсэурэ лъэпкъхэм азыфагу илъ ныбджэгъуныгъэм игъэпытэн илахышхо зэрахышхыерэм фэшІ щытхуцлэу «Адыгэ Республикэм культурэмкІэ изаслуженнэ ІофышІ» зыфилорэр

Хэшху Руслан Аслан ыкӕм — къалэу Шъачэ лъэпкъ культурэмкІэ и Псышопэ гуцчэ и Адыгэ гуцчэ идиректор фэгъэшъошэгъэнэу.

*Адыгэ Республикэм и Лышъхъэу
ТХЪАКІУЩЫНЭ Аслан*

къ. Мыекъуапэ,
мэлылфэгъум и 29-рэ, 2011-рэ илъэс
N 41

ЛЫШЪХЪЭМ изэлукІэгъухэр

Адыгэ Республикэм и Лышъхъэу ТхъакІуцынэ Аслан муниципальнэ образованиеу «Тэхъутэ-мыкӕое районым» иадминистрације ипашэу Пщыдатэкӕо Ризо тыгъуасэ ригъэблэгъагъ. Іофтхъабзэм хэлэжъагъ АР-м и Премьер-министрэу Къумпыл Мурат.

Чыгу зэфышытыкІэхэм ыкІи къэлэгъэпсыным алъэныкъокІэ щылэ законодательствэр 2010-рэ илъэсым иятІонэрэ илъэсныкъорэ 2011-рэм иапэрэ мэзищэрэ районым зэрэщытхуцлэгъэм тегушылаагъэх.

Чыгу Іахъ къалызыхы зышІоигъо цыфхэу ыпшгъэкІэ зигугъу къэтшІыгъэ районым иадминистрације къеуалэхэрэм ялэІу тхылъхэм игъом зэрахэмылпэхэрэр, ащкІэ шапхэу щылэхэр укъуагъэ зэрэхъухэрэр ТхъакІуцынэ Аслан пэублэм къышчыгъэщыгъ. Законодательствэм къыдилыгъэрэ лъэныкъохэр зэрагъэцакІэхэрэр гъэунэфыгъэным ыкІи гумэкІыгъор дэгъэзыжыгъэным апае межведомственнэ комиссиеу зэхашагъэм гъэтхатэм и 25-м районым уплэкІунхэр щызэхышагъэх. Зэфхысыжыжхэм къызэрагъэлъэгъуагъэмкІэ, цыфхэм заявлениеу къатыхэрэм тхъамэфитІум къыкІоцІ уахэплъэнэу щытмэ, ащ охътэ башэ рагъэхы. АщкІэ цыфхэм яфитыныгъэхэр аукъох.

— Муниципальнэ образованием узэрипашэр къыдэплъыгътэзэ, гумэкІыгъоу, щыкІагъэу щылэхэм уналэ атебгъэтыныр, ахэр зэшІопхыныр уипшгъэрылп шъхьаІ, — къыІуагъ АР-м и Лышъхъэ Р.Пщыдатэкӕом зыкыфигъазэзэ. — Цыфхэм апашъхъэ пшгъэдэкІыж зэрэщыпхыэрэри зыщыбгъэгъупшэ хуцтгъ.

ЩыкІагъэу щылэхэр мазэм къыкІоцІ дагъэзыжыныхэу ТхъакІуцынэ Аслан район администрацием ипашэ пшгъэрылп фигъэуцугъ, ар гъэцкІагъэ зымыхъукІэ, пшгъэдэкІыж зэрехыштыр къыгуригъэлъагъ.

Мы мэфэ дэдэм ТхъакІуцынэ Аслан АР-м и Официальнэ лъыкІоу Урысые Федерацием и Президент дэж щылэ Валерий Полевоимрэ ыпкІэ мы ІэнатІэм Іутыгъэу, джырэ лъэхъаным АР-м и Парламент идепутатэу Хъопсэрыкъо Муратрэ ІофшІэгъу зэлукІэгъу адырилагъ.

Республикэм иэкономикэ хэхъоныгъэхэр ышІынхэмкІэ илъэс зэкІэлъыкІохэм Іофышхо зышІэгъэ М.Хъопсэрыкъом зэрэфэрэзэр ыкІи бэмышІэу зипшгъэрылпхэр зыгъэцкІэнэу езыхъэжыгъэ В.Полевоим бэкІэ зэрэщыгугъхэрэр АР-м и Лышъхъэ хигъэунэфыкІыгъэх. ТапэкІи язэпхыныгъэ агъэпытгъэзэ Іоф зэдашІэныр пшгъэрылп шъхьаІэу къыгъэнэфагъ.

ТХЪАРКЪОХЪО Адам.

Ветеранхэр агъэшІуагъэх

Илъэс 66-кІэ узэкІэлэбэжымы аухыгъэ Хэгъэгу зэошхом текІоныгъэр къыщыдэзы-хыгъэ ветеранхэр Адыгэ Республикэм и Лышъхъэу ТхъакІуцынэ Аслан ихъэкІагъэх. Нэбгырэ 43-рэ хуэрэ ветеранхэу торжественнэ зэхыхъэм къырагъэблэгъагъэхэр непэ анахъ чанэу общественнэ щылакІэм хэлэжъэхэрэр арых.

Республикэм икыалэхэм ыкІи ирайонхэм къарыкІыгъэ ветеранхэм къафэгъушІонхэу ащ къекІоІлагъэх АР-м и Премьер-министрэу Къумпыл Муратэ, АР-м и Парламент идепутатхэр, министрэхэм я Кабинет хэтхэр, нэмыкІхэри.

Хабзэ зэрэхъугъэу, мэфэкІ Іофтхъабзэр рамыгъажыгъэ, зэкІэ къекІоІлагъэхэм АР-м и Лышъхъэ ахэтэу нэпэплъ сурэт атырахыгъ. Нэужым ветеранхэр зышагъэшІо-цтхэ шхалпэм зэкІэри зэгъусэхэу екІоІлагъэх.

— Нэбгырэ пэпчэ анахъэу ыгъэлъэлпэрэ мэфэкІэу ТекІо-ныгъэм и Мафэу къэблагъэрэм фэшІ сидуапэу сышгъуфэгъушІо, тиветеран лъапІэхэр, — къыІуагъ ТхъакІуцынэ Аслан. — Непэ тиреспубликэ, тикъэралыгъо ма-

мыр шылакІэ арылгыным шгъупсэ шгъеуеблэжыгъэу шгъуфэбэнагъ, тыхэгъэгу къэшгъуухъумагъ. АщкІэ ветеран пэпчэ тхъауегъэпсэу етэлэ. Шгъо лыблэнагъэу къышгъухэфагъэр егъашІи цыфхэм ащыгъушІэщтгъ. Непэ гумэкІыгъоу, щыкІагъэу шгъуапашъхъэ итхэм дэгъоу ташыгъуагъ, ахэр зэшІохыгъэнхэр типшгъэрылп шъхьаІэу тэлъыгъ. Тиветеран лъапІэхэр, мэфэкІэу къэблагъэрэм фэшІ джыри зэ сыгу къыздэлэу сышгъу-фэгъушІо, псауныгъэ пытэ шгъуиІ-нэу, шгъуибын-унагъохэм шгъуадагъ-хэу шгъушыІэнэу шгъуфэсэлэ.

Республикэм итын анахъ лъапІэу медалэу «Адыгеим и Щытхъузехъ» зыфилорэр Адыгэкъбалэ къыкІыгъэ ветеранэу Джамырзэ Даутэ ащ фигъэшъошагъ.

Нэужым АР-м иветеранхэм я

Совет итхъаматэу Генрих Барташук гушыІэр зештэм, мэфэкІэу къэблагъэрэмкІэ зэкІэ къэзэрэ-угъоигъэхэм игуапэу къафэгъу-шІуагъ. Тиветеранхэм ящылэкІэ-псэукІэ нахышІу шІыгъэным, ахэм яфэлэ-фашІэхэр тэрэзэу гъэцкІэгъэнхэм пае Адыгеим и Лышъхъэу, Іофышхо зышІэрэм АР-м и Правительствэ зэрафэра-зэхэр къыІуагъ. ТапэкІи респуб-ликэм иобщественнэ шылакІэ ве-теранхэр чанэу зэрэхэлэжыщтхэр хигъэунэфыкІыгъ.

Торжественнэ зэхыхъэм къыды-хэлъытагъэу республикэм итвор-ческэ коллективхэм къагъэхъа-зы-рыгъэ концерт программэм къэ-зэрэугъоигъэхэр ягуапэу еплъы-гъэх.

*ТХЪАРКЪОХЪО
Адам.*

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм

Научнэ-практическэ ІофшІэным чанэу зэрэхэлэ-жыерэм, хэгъэгум инароднэ хызмэт пае Іэпэлэ-сэныгъэшхо зыхэлъ специалистхэр къызэригъэ-хъазырхэрэм, Краснодар краимрэ Адыгэ Респуб-ликэмрэ азыфагу илъ зэфышытыкІэшІухэм язэ-гъэушгъомбгъун илахъ зэрэхышІыхыерэм ыкІи ыныбжы илъэс 75-рэ зэрэхъурэм афэшІ Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Щытхъу тхылъ фагъэшъошагъ **Хъагъур Айтэч Аюбэ ыкӕм**, Кубанскэ къэралыгъо аграрнэ уни-верситетым социологиемкІэ икафедрэ ипашэ.

Илъэсыбэ хуэгъэу шІуагъэу къытэу гъэсэныгъэм иІоф зэрэфэлажыерэм, гурыт еджапІэм егъэджен-пІу-ныгъэ Іофыр нахышІоу щызэхъэгъэным ышгъэхкІэ илахышхо зэрэхышІыхыерэм, къыткІэхъухэрэ

ныбжыкІэхэм яегъэдженкІэ ыкІи япІункІэ гъэхъа-гъэхэр зэришІыгъэхэм афэшІ Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Щытхъу тхылъ фа-гъэшъошагъ **Головченко Антонина Николай ып-хъум**, Шгъуджэн районымкІэ поселкэу Заревэм игу-рыт еджапІэу N 5-м идиректор.

Былымхэм узхэр къымыгъэутэлІэгъэнымкІэ гъэхъагъэхэр зэришІыгъэхэм, Іэпэлэсэныгъэшхо зэ-рэхэлъым ыкІи илъэсыбэ хуэгъэу гуетыныгъэ фыриІэу Іоф зэришІэрэм афэшІ Адыгэ Респуб-ликэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Щытхъу тхылъ фагъэшъошагъ **Семэн Казбек Абубэчыр ыкӕм**, къэралыгъо учреждениеу «Былымхэм уз-хэр къымыгъэутэлІэгъэным фэгъэзэгъэ Теуцожь район станицем» ипашэ.

Шэгъэн фаехэр нахь къыхигъэщыгъэх

Тыгуасэ АР-м иминистрэхэм я Кабинет зичэзы планернэ зэхэсыгъоу илагъэм тхьамэтагъор шызэри-хьагъ Премьер-министрэу Къумпыл Муратэ.

Лъэныкыо зэфэшхьафыбэмэ зэхэсыгъом хэлажэхэрэр ате-гушылагъэх, отраслэ пэпчэ плони хъунэу къышыуцугъэх. Хэхьоныгъэхэм анахъу, шыклагъэу дэгъэзыжыгъэн фаехэм, шокл имылау зэшугахыштхэм Премьер-министрэм нахыбэу аналэ тыраригъэдзагъ. Зытегушылагъэхэм ашыщ гъэмэфэ уахтэу къаклорэм клэлэцыхлэхэм языгъэпсэфын зэхэшагъэ зэрэху-щтыр. Ащ мыгъэ сомэ миллиони 160-м ехъу пэлуагъэхьанэу агъэнэфагъ. Иофшлэнымклэ ыкли социальнэ хэхьоныгъэмклэ министрэм гъэпсэфылэхэр зэклэ икыоу ащ фэхьазыргъу ары кы-зэриуагъэр. Роспотребнадзорым АР-мклэ и Гъэларышлэлэ ипашэ ащ дыригъэштагъэл. Лъэныкыо пэтэумклэ клэлэцыхлэхэм языгъэпсэфын фэхьазыргъу зыгъэпсэфылэ-лэаплэхэм джыри ахэмытэу кылуагъ. Къумпыл Мурат Правительствэм ипашэ игуадзэ гъэпсэфылэхэр зэклэ кыкы-хьанху, зэрэхьазыргъу ыуплэ-клунэу, шыклагъэхэм ядэгъэзы-жыын лыплъэнэу фигъэзагъ.

Лэжыаплэмклэ чыфэ зытелъ хызмэтшлэлэхэр зэрэщылэхэр шыклагъэу Премьер-министрэм къыхигъэщыгъэхэм ащыщ. Пред-прияттишэу зыцлэ кырауа-

гъэхэм уплэкълунхэр ашызэхэ-щэнху, цыфхэм кыалэжыгъэр охътэ благъэм зэраратыжы-щтым иамалхэр зэрахьанху къафигъэпытагъ.

Мэкъумэщ хызмэтным бытэ-ныкыоклэ Иофхэм языгъэ зытегу-шылэхэм чыгъэшлэхэмклэ Иофы-гъо пэтэури республикэм зэрэ-щызышлэхыгъэр, фэгъэклотэн-хэр ялэу гъэстыныпхэр хызмэт-шлэлэхэм афатлупшыш амал шылэ зэрэхуыгъэр Премьер-ми-нистрэм кылуагъ. Нэмыклэу зытегушылагъэхэм ашыщых хэбзэлахэ зэфэшхьафхэм якъэ-утоин, пынджым илэжыын, пред-принимательствэ цыкълум ыкли гурытым ялофыгъохэр, нэмыклэхэр.

Гъэмэфэ мэфэ фабэхэр кы-зэрэблагъэхэрэр, машом зыкы-зыщиштэгъэ шьолыргъэр бэу шылэ зэрэхуыгъэр кыдалыгъэн-хэш, ащ фэгъэзэгъэ кыулыкы-хэм ялофшлэн агъэлъашынэу Къумпыл Муратэ къариуагъ. Джащ фэдэу министерствэхэм, комитетхэм СМИ-хэм нахь апб-лагъэу Иоф адашлэнэу, ахэр кызыдырагъалэхэзэ гъэцклагъэ хуыгъэхэри, шыклагъэхэри цыфхэм алъагъэлэсынхуэ къа-риуагъ.

ХЪУТ Нэфсэт.

АДЫГЕИР шлуклэ ашлэ

«Интералли Шъха-гуашэ-2011»-рэ зыфилорэ зэнэкъокъур мэлылфэ-гъум и 27-м аубли, жьо-ныгуаклэм и 3-м аухыгъ. Адыгеим, Къыблэ шьол-лырым, Урысыем раф-тингымклэ язэнэкъокъу-хэр тиреспубликэ зэрэ-щыкыуагъэхэр «Адыгэ макъэм» къыхэтыуы-щтых. Непэ къыхэдгъэ-щырэр зэлуклэгъухэр я 35-у Адыгеим зэрэщызэ-хашагъэхэр, спорт зэлуклэгъухэм зызэра-ушъомбгъурэр ары.

Урысыем изэнэкъокъу икы-зэлухын фэгъэхьыгъэ зэхэхэм Адыгэ Республикэм и Премьер-министрэу Къумпыл Мурат кызыщыгъуышлэм ти Лышхъуэ Тхьаклушыш Аслъан, Правитель-ствэм ацлэклэ спортсменхэм, зэхэщэн Иофхэм апылхэм, спорт зэлуклэгъухэм алыплэхэрэм къафэгъушлугъ. Спорт зэнэ-кыокъу инмэ яшлугъэклэ Ады-геир Урысыем, лэжыб хэгъэгъу-мэ нахышлэу ашлэ зэрэху-рэм мэхъанэшхо ритыгъ.

Мыекыопэ районым ичыллэ анахь дахэмэ ашыщхэм спорт зэлуклэгъухэр илъэс къэс дэгъоу зэрэщыкыохэрэм кытегушы-

лагъэх Урысыем рафтингымклэ изэнэкъокъу исудья шъхьалэу Петр Кальяновыр, АР-м ту-ризмэмклэ ыкли курортхэмклэ и Комитет иотдел ипашэу Генрих Дерзиян, нэмыклэхэри.

Псы спортым зэрэщызэнэ-кыокъухэрэм даклоу, культурэм, зыгъэпсэфыным яхыылэгъэ зэ-хэхьэхэр, зэлуклэгъухэр гъэшлэ-гъоны зэрэхуыштхэм зэхэша-кыохэм тыщагъэгъозагъ.

Рафтингым ухьазырыныгъэ анахь дэгъу кышызыгъэлэгъуагъэмэ Алтай, Красноярскэ, нэмыклэхэм къарыкыгъэхэр ашы-щых. Ордэ къэзылуагъэхэм къа-хэщыгъэх Санкт-Петербург, Ро-

стов-на-Дону, Адыгеим, Красно-дар краим якомандэхэм ахэтхэр.

Зэнэкъокъур туризмэм, куль-турэм, спортым афэгъэхьыгъэу зэрэщытыгъэр къыхэдгъэщызэ, зэфэхьысыжыкхэм тигъэзетеджэ-хэр ашыдгъэгъозэщыгъэх. Компо-зитор цлэрылоу Нэхэе Аслъан, зэлэшлэрэ журналистэу Клэ-рещэ Аслъанбэч, Адыгеим иту-рист Иофыгъомэ апылэу Кыкъл Эрстэм, зэнэкъокъум исудья шъхьалэу Петр Кальяновым, Иран кыкыгъэхэм, нэмыклэхэм кытфалотагъэхэр бэмэ ашлэ-гъэшлэгъон хуыщтых — ащ ти-цыхьэ тель.

ЗЭКЪОШНЫГЪЭМ ИГЪОГУХЭМКЛЭ

Ныбджэгъуныгъэм зэфещэх

Къэндзалхэм япоэт цлэрылоу Габду-ла Тукай юбилей фэгъэхьыгъэ зэхэ-хьэхэр Татарстан, Адыгеим, нэмыклэхэм ашыкыуагъэх. Мыекыуапэ шызэхашгъэ зэлуклэм Адыгэ Республикэм шыпсэ-урэ къэндзалхэм якультурэ пылэ ку-пыр клэщаклоу фэхъугъ.

Илъэс зауэлэклэ узэклэбэжымэ, Адыгеим ис къэндзалхэм ямузей Мые-кыуапэ кышызылуахыгъ. Ащ лэпкэ зэлуклэгъухэр, культурэмрэ гъэсэн-гъэмрэ афэгъэхьыгъэ Иофыгъохэр щэклох.

Габдулла Тукай итворчествэ ехы-лэгъэ юбилей зэхэхьэху Татарстан шыкыуагъэмэ АР-м шыпсэурэ къэн-дзалмэ якультурнэ обществэу «Дуслы-кым» итхьаматэу Алям Ильясовыр ти-республикэ ыцлэклэ ахэлэжыагъ.

— Татарстан и Президентэу Р. Мин-нехановыр, Урысыем гъэсэнэгъэмрэ шлэныгъэмрэклэ иминистрэу А. Фур-сенкэр, УФ-м культурэмклэ иминист-рэу А. Авдеевыр, нэмыклэхэри Казань шыклогъэ юбилей зэхэхьэм хэлэжыа-гъэх, — кылуагъ Алям Ильясовым. — Бысымхэр даху кытпэгъокыгъэх, Адыгеим сэлэм фабэ кырахыжы зэрашлоигъор кысылуагъ.

Адыгеим итхакломэ я Союз итхьа-матэу Мэщбэшлэ Исхьякь культузнэ обществэу «Дуслыкым» иныбджэ-

гъушлэ. Москва зыкыоклэ къэн-дзалхэм афэгъэхьыгъэ тхыль-хэр, журналхэр, гъэзетхэр къа-фехыхь.

— Габдулла Тукай итворчест-вэ бэшлагъэу сышыгуауэ. Поэтым илъэс 27-рэ нахь ымы-гъэшлагъэми, тхыгъэ гъэшлэ-гъонхэр кыгъэнагъэх. «Дус-лыкым» ащ фэдэ цыф гъэшлэ-гъонхэм афэгъэхьыгъэ зэхэхьэ-хэр зэрэзыхыгъэрэр Иофыгъо дэгъуклэ фэсэлэгъу, — кылуагъ тхэклоу цлэ-рылоу Мэщбэшлэ Исхьякь.

Адыгеим иветеранхэм я Совет ит-хьаматэ игуадзэу Шымыгъэху Мурат, Адыгэ республикэ гимназиэм тари-хымыклэ иклэлэгъаджэу Емтлылэ Юсыф, Улэшыгъэ Клуачлэхэм яветера-нэу Рафаиль Бибаковыр, фэшхьафхэри Г. Тукай фэгъэхьыгъэ зэхэхьэм кышы-гушылагъэх. Адыгэхэмрэ къэндзалхэм-рэ язэфыщытыкыгъэхэр шылэныгъэм зэрэщытыгъэхэрэр шысэ зэфэшхьафхэм-клэ хагъэуныфкыгъ.

Музейм къэндзал оредышхохэр пщынэмклэ кышырагъэлуагъэх, лэпкэ оредхэр шызэхэтхыгъэх.

Габдулла Тукай кытхэтыгъэмэ, мыгъэ ыныбжэ илъэси 125-рэ ху-щтыгъэ. Илъэси 100 фэдизклэ узэклэбэ-жымэ, поэтым бзэм изгъэшлэн, игъэ-федэн афэгъэхьыгъэу ытхыгъагъэхэр жыы хуыхэрэп.

Ныдэлъфыбзэр бгъэлэпшэн фаеу, тымрэ нымрэ ар абзэу Г. Тукай ылы-тэщтыгъ. Уиныдэлъфыбзэ зыпшлэкло-дыклэ лэпкэуэ узыщыщым сыд фэдэ еплыкыла фыуиштыр?

«Дуслыкым» шыклогъэ зэлуклэр поэзиэ баим имызакъоу, лэпкэ шлэ-жыым, ныбжыкыгъэхэр дэхагъэм фэлпугъэнхэм афэгъэхьыгъагъ.

Шлэныгъэлэжъэу, тхаклоу Хьагъур Айтэч ыныбжэ илъэс 75-рэ хуыгъэ

Шульэгъур зыдэщымылэм шьыпкыагъи шылэп

Хьагъур Айтэч социологие шлэныгъэхэм-клэ доктор, профессор, РАН-м социоло-гиемклэ иинститут инаучнэ Иофшлэ шъхьал, РАН-м социологиэмклэ иинститут (ИС РАН) и Краснодар отдел 1986-рэ илъэсым кы-щегъэжыагъэу ипаш.

Мэкъумэщ институтым механизациэмклэ ифакультет Краснодар кызыщыгъуым ыуж Айтэч автохозяйствэм иинженер шъхьалэу къутырэу Шевченкэм Иоф шишлагъ. 1962-рэ илъэсым ащ МГУ-м философиэмклэ иот-деление заочнэу щеджэнэу рыгъэжыагъ. Ащ щеджэзэ, а факультет дэдэм иаспирантурэ члахыи, 1967-рэ илъэсым философиэмклэ кандидат диссертациер кыушыхыатыгъ. Айтэч СССР-м Шлэныгъэхэмклэ и Академие социологиэмклэ и Институт, Кубанскэ кэ-ралыгъо университетым Иоф ащишлагъ. 1991-рэ илъэсым социологиэмклэ доктор диссертациер кыушыхыатыгъ.

Шлэныгъэлэжыым Иофшлагъэхэр зыфэ-гъэхьыгъэхэр крестьяноведением итеоретикэ-методологическэ Иофыгъохэр, социальнэ-экономическэ процессхэм цыфым чыплэу ащиубытырэр, мэхъанэу илэр, социологие ушэтыххэм ятеорие ыкли яметодологии.

1996 — 2009-рэ илъэсхэм Айтэч Кубан-скэ кэралыгъо университетым социологи-емрэ культуурологиемрэклэ икафедрэ ипашэу Иоф ышлагъ. А кафедрэм Урысыем и Къыблэ шьолыргъклэ апэрэу ыкли а зыр арэу ащ кышызылуыгъ крестьяноведениемклэ ла-бораторие.

1996 — 1998-рэ илъэсхэм Краснодар кра-им игубернатор социальнэ Иофыгъохэмклэ иупчлэжыгъоу Айтэч шытыгъ. 2005 — 2006-рэ илъэсхэм Адыгэ Республикэм и Лышхъуэ социальнэ Иофыгъохэмклэ иуп-члэжыгъуыгъ.

Хьагъур Айтэч ипашэу РАН-м социоло-гиемклэ и Институт и Краснодар отдел 2004 — 2005-рэ илъэсхэм Иоф дишлагъ ушэтых

программэу къуаджэм ицлэф капитал изыгъет изэгъэшлэн фэгъэхьыгъэм. Ащ изэфэхьы-сыжыгъу хуыгъэ монографиеу «Человечес-кий капитал современного российского села» зыфилорэр.

Айтэч Дунэе научнэ форум пчъагъэхэм, социологиэмклэ ыкли философиэмклэ кон-грессыбэхэм ахэлэжыагъ.

Шытхыуцлабэ Айтэч кылтэжыгъ. Ар Ку-бань шлэныгъэхэмклэ изаслуженнэ Иофшлэ, социальнэ шлэныгъэхэмклэ Урысые Акаде-мием иакадемик (РАСН-м и Краснодар ре-гион отдел итхьамат), Шлэныгъэхэмклэ Ду-нэе Адыгэ Академием иакадемик, социальнэ Иофшлэнымклэ, педагогикэмклэ ыкли психологиэмклэ кафедрэм ипрофессор. Научнэ Иофшлэгъи 150-м ехъумэ Хьагъур Айтэч яавтор.

Мыхэм анэмыклэу художественнэ произ-веденияхэри Айтэч ытхыгъэх. Бэмышлэу Краснодар кышыдэжыгъ Айтэч иповесты-хэр, рассказхэр, очеркхэр зыдэт тхыльэу «Жизнь коротка, как журавлиный крик» зыфилорэр. Урысые Федерацием культу-рэмклэ изаслуженнэ Иофшлэу И. Ждан-Пушкиным а тхылым фэгъэхьыгъэу етхы: «Уахътэ зытешлэклэ рецензентхэм хагъэ-унэфыкышты: зятэжъхэм урысыбзэр зымы-шлэщыгъэ авторым а бзэр шъхьафитэу, те-убытагъэ хэлэу егъэфедэ; нэмыклэ лэпкэу адыгэхэм адэпсэхуэрэр ымыгъэцыхлэхуэ, ежэ илъэпкэ ишэн-хабзэхэм лытэныгъэшхо афешы...»

Пшэдэжкыжышхо илэу, Иофэу зыпылтыр шлэу зэрилэгъурэр кыхэхэу шлэныгъэм ыкли художественнэ литературэм апашхьэ ит Иофыгъохэр Айтэч кыелэтых, ахэм Иоф адешлэ. А. С. Пушкиным ылуагъ: «Шульэ-гъур зыдэщымылэм шыпкыагъи шылэп». Ар афэгъэхьыгъ Айтэч Иофшлагъэхэм.

Антон БЕВЗ.

МэшбэшIэ Исхьякъ илъэс 80 зэрэхьурэм ипэгьокI

Шэпсэх дунаим адыгэ ньэпкьхэр

(КъызыкІэльыкІорэр жъоныгъуакІэм и 12-м кыдэкІыгъэ номерым ит).

Умылбэгүрэм үасэ фэшшйна? Шылэныггэ klуачлэ зыклоцылгэри шылэныггэр зыггэгэ-кьон зыгу хэлэри умылбэгүхэмэ, зэфдээ цыфымклэ кьин klуаплэ мэху. *«Аэ сыда кьелгэ-клонэу тыггэр огум кьызыклеклурэр?»* — джэуапыр ешлэ нахмышлэми, усаклор кьэупчлэ, — нахыбэ кьыгэнэфыным фэшл, нахыбэмэ шылэныггэ klуачлэ аритыным фэшл, мэхэаджэм имэхэаджаггэ адрэмэ альэггүным фэшл, тыггэм фэдэу, тыггэм шыщэу усаклор шлүм ибаиггэ ыггээбгэоныным пылэ, ем, мэхэаджаггэм, шылэныггэ тэрэзым пэшлүеклэми, шынгэ ымышлэу, джэнджэш-хьырахьышэм зыдыримыггэхьыхэу зыпэлүиндэнэу хьазыр: *«Джа сызэрэлшэу уагашхьхэ нэгэ ськьэххэ. Сьдэклүаешь уихэггүагшхьхэ, жьшым сызэреххэ. Кьыпфэсхьы ньбжсьыклэгур, орклэ джарситын, мары напэр, мары нэгүр, сыгун мезгэлпэтын»*.

Усаклор зыфзуусэрэр чым клэрыхыгээ, шылэныгээ кы- зэрыклэм ипчэгу имыты зыху- клэ, гушылэ кын хэзырээ роман- тизм зыфалорэр ащ эпхыгээу агэфедэ: шылэныгээ шыпык- эм нахы, гум кыхыххрэм, гум зызыфищэрэм, шлоигтом уафэ- усэныр ары ащ кыкклрэр. Мы усэхэр (1945 — 50-рэ илээсхэм) ытхыхэ зэхүм, Мэщбашлэм роман- тизм зыфалорэм егупшы- сагээу, ар зэхифыгээу кыс- щыхуэрэп. Нэмыклрэ «измэ» горэмэ ар рыгэозэнну шытыгээ- гоп — набыжыклагээш ары, ахэм якьэбэр зэхимыхыгээу, ытэ кымыфэгэахэхуэ слорэп, ау ащ фэдэ еплыкклэмэ ягупшысэ- ныш, тхэным илоф тетыгээп — игупшысэ анахээу зэхыхыгэбэр гум, гулытэм якьэжыпл, ахэм кыабыгтрэр ары.

Дунайр ины, гъэшлэгъоны,
лъэныкыуабэу зэхэт, шьо зэ-
фэшъхьафыбэу шытзэ, зэгурьло-
зэлэгъоу, зэлъэпкъэгъу-зэама-
лыгъоу шымыгми, зы чыгум зэ-
дыгетых, зыжь кыаш, зы тыгъ
къегъэфабэх, къегъэнэфых, зы
уашьо ычлэгъ зэгурьлохэми зэ-
пыйхэми зэдычлэгъых — джахэр
усэкло ныбжьыклэм икыу фэди-
зэу, игъом диштэу кыгурылуа-
гъэх. Тыгъэм, мазэм е огушхом
язакъоп узэхъопсэнэу угукли
псэккли пштэрэр: ягугъу усаком
бэрэ зыклишлэр ахэм шъхьа-
фитнэгъур япхыгъэу, ятамыгъэу
цытышъ ары. Ары шъхьаем,
тыгъэм, мазэм е жьогъо минхэм
уахэсыклми, чыышъхьашьом
укъемыкджумэ, ушылэн фаеба,
ушызыгъагу, лъэбэгъу озыгъ-
эдзэу, жьы къэозыгъашэу дуна-
им утезыгъэтрэр Тхьэм ыуж
Тыгъэр ары, Тыгъэм ыуж къэ-
кыр-къэхурэ лэжьыгъэу Чы-
гум шылэр ары. Ацлэ къетыны-
ложьми, ахэр зэкклми тэшлэх, а
тшлэрэм Мэшбашлэр клэрычы-
гъэп, «огум ибыбэнэу» хъазыр:
*«Игъорьыгъоу, бгъуегъгъоу джэ-
ныкыуачлэм табэр члэт, тэбэ-
рыдзэм ымэ къэоу тимэджа-
джэ кдыжэ пэт»*.

Пчэдыжым цыфыр кызы-
щихэтаджэрэ шыІэныгъэм,

мэфэ реным хэхьухьэрэр ыльэ-
гьуэз, пчыхьэр кьэсышш, игьэп-
сэфыгьо чыплэ еклужы. Ахэм
азыфагу кьифэрэ уахэтэм цы-
фырм кьырыклорэр, ышчэчэрэ,
ымышчэрэр, ыльэгьурэр, ымы-
льэгьурэр усаком ыушэтыным
пыль: фыгуцэ плумыфэу, жьы
кьэмышэу шылэныгьэм ухэтын
плээкьынэу шытгэп. Арэуштэу
закнл кьымыломи, уашьом
ихьоугьэрэ идхагьэрэ ыгуклэ зэ-
риштэрэм дыкьыгьоу, «шы-
лэныгьэ кьызэрыклом» изэрэщыт
шыпкьэри усаком кьело, «на-
трыф конэу тыгьэуаплэм тыжы-
ынышэр шылблэрпс, сызэхьуап-
сэу унэ кьуапэм шытлыргыштыр
кьужьлэрыс», тыгьэри усаком
игьусэу чышшхьашшом цзэккло,
*«Укьытапхэу, зигьэнысэу ыгьы-
ныгьунчьэм тыгьэрм кьеплэ.
Ллэпэцлыеу, чыгьм нэмьсэу ти-
атакы чэум кьелэ»*.

Усаклом огумрэ чыгумрэ зы дунаеу зэрэшытыр кыгургэло, тыгэм еж фэбыбыныр иклас, ау тыгэмн илүмэтхэм ящылэныгыг зыхигхэнэрп. Дунайр зыкы зышлырэр хэбзэ гьэнофагъэу усаклом гупшысэ шхьа-лэу зыдылыгы — тыгэр шымылэмэ, ошх шымылэмэ, тлэмычлэ нэккы, чышхьашьор шылэныгыгхэнчэ хьун шынагьор шыгьупшэрэп. Зыгу клодыгъэу, нушырэ мафэм шымыгугъыжкырэ лъэгъончэ «шхьхэзэкъо-кьурэу» цыфыр усаклом ылтэгъоу кыхэкълэ: «*Ceſeſhь, тыгэмэм илэшлотхьаубзэ пчыхьэрэ хым рысэгъэкъласэ, хьормэ зыцаиштэш слэгущо, хы бзыу тэмэфхэу цэгущлох, занхьуатэш, зэ огум зыкланлэ, зэ нэккым егыйхэу жэхатклэ*», — цыфыри лъэш, хыри ащ нахь лъэшыжэ, цыфми тыгэмн кьабгынн, чэц шункым имэхьыр илэу кьухьэр хы нэккым кьылунагэ: «*Кьухьэхэр загьорэ нэхьэхых, хы нэккым лутхэу мэхьых, чыгу гьунэр кьагьотмэ ашлогьу*». Кьухьэри цыфым фэд, кьэзыухьумэн нэккы ищыклагэ, ылэ зехишлэу, лъгэ ыггэпыгтэу убытыплэрэ теуцоплэ-гугьанплэрэ афэныкы.

Социальнэ мэханэу я XX-рэ
лэлшлэгүр зэщызыгъэкъяугэ-
хэр усаком ымылгэгүхэрэ фэд:
сыд уаса илэр? Цыфымрэ дуна-
имрэ язэфыщытык. О хьяжэ-
гужэ зэхэмыфыггэ Iофхэм
уаггэгүмэкIу, бэнэн-цлцлэным,
нэмыкI уетхьоным, лэухьу ебд-
зыным упылгээ, хым зыкытэу-
чIыгум зыкыгытырIкIэмэ, уитхэ-
они-уихьуани мэханэ ялэжьэп
(чIыгусысэу, цунамэу, илгээ
2011-рэм Японием кышчыу-
ггэм учIлэшхохэр кыггэууцү-
ггэх). Хым ыкIуачIл ины;

Игырзы макъэ хыбгъэр зэ-
ритхъэу.

Уальэу зитмэ — уашьом зы-
шихьоу.

Хъуцтыр орэхъу ыIорэм фэ-
дзү.

Шы емылычэу, шхончъэ
шъхъафитэу

МыжъокІэ жъгъэир ыцэишъ,
къыІунсэу.

Псы фыжыы пхъапхъэр ит-
хъурбэ Iүнсэу

Хыдзэ губжыгъэм нэпкъым
зыредзы.

Исыджы папили окур зэЕбзы.

Уемынзугежбынзү хым иинь-
гээ, ыклочлэ лээш усаклор егъ-
атхэ, ехуапсэ, аш амалышхо
хигьуатэ шлоигуэ, ау щэццын,
нэпкыр емынэ горэм еклоды-
лэмэ, мэшлошхо кыккланзү зэ-
хэтакьомэ? Етлани, цыфыр
лэшба, зыгорэ амал хунзү кы-
утупшысыным щэгутгы: «*Гу за-
кьоу силэ, зыгъэсамбыр, мо-
хышоу слъэгъурэм сыдуэ уехь-
цыра?*» — хым, дунаим клуачлэу
аклоцпылым зыпигъэуцужьын
гухэлэ ышлыггэм фэд, ау гуп-
шысэр упчлэ тамыгъэклэ усаклор
еухы.

Ошлэ-дэмышлэу, адыгэ усэн
Юфым джырэ нэс хэмылгыгэ-
хэу, хэлэ шылым кыхэмыгэ-
шыпагыгэхэу Тхэм илэмырклэ
шхьафатыгшо зилэ Цыфымр-
тыккэзыгуцухьэрэ Дунаймр азы-
фагу Юфышхо, гупшысабэ, зэ-
гурьмылоныгэ шынгэуабэ зэ-
рилгыр Мэцбашлэ убытыплэ
шхьафэ ышлыгэхэу пхырешы.
Ар социальнэ гупшысклэ за-
джэхэрэм шлокыло — непэ об-
ществэм ыгээбыраккэу неущ
шыгэушпэжыхэрэм афэдэп.
Усаклом усэ этхы паеклэ, хым
ыклуачлэ, чычылэгэ чыжэм кы-
члэурэ машлом ыклуачлэ уебэны-
нэу амал шылэп, усаклор зыггэ-
гумэклырэр нэмыклэп, ау ыб-
гуклэ готым фэд: ежэ а шына-
гьор кымыломэ, нэфэшхьаф-
хэм кьалонэу иггэ имыфэнхэм
еггэнэхьхэи, ежэ гу зылгыта-
ггэм зэклэмэ гу лугатэмэ, хэкы-
плэм нахэ лыхьхулошлэ зэрэх-
урэр кьеггэунэфы.

Ары дунаим идэхагьэ фэгъ-хьыгъэу сатырэ зэгъэфэгъабэ Мэщбэшлэ Исхьакъ зыклитхырэр: дунаим идэхагьэ цыфым икьу фэдизэу зехишлэ, шыщ хьумэ, а дэхагьэр кьызэриухьумэн кIуачлэ зэригъэулунымкIэ амал тэрэзхэр Iэрыльхьэ фэхьунхэм нахь пэблагъэ мэхьу — дахэр дахэ шьхьаэм, уухьумэн фае, дахэр кIочэшхошхэ, уелэ-сэклын, удэлэжэн фае.

Обществоннэ гүпшысэхэм усаком зафимыгъазу шытэп; ар кызыхэхэбэрэ усэми анахь юфыгыо иныр (Шыфыр, Дунаир) ІэкІыб ышһырэн: «*Тхьашиа шугузугъэу, тхьашиа шугуизафъу шугумыжъосынмэ ачІэкІодагъэр? Ащ нэпэмыкІэу, ащ нэфышхьафъу бэба шэфыбэу тамыгъэшІагъэр... зэуж-зэлъыколу тарихх ылхсхэр дунжэ пашхьэу чІым цызэблэкІых, джы кызнэсыгъэм тикъушхьэпсыхэр хы ШугІэ чІэгъым цыгъоу кычІэкІых*», нэмыкІэу: «Адыгэ чІыгур, адыгэ экжур, бэ птхырыкІыгъэр, ащ тычыгыуаз, сыда отиІагъэр, дунаижэ бзаджэр, адыгэ тІэкІу гуцэр зэпэзэлэджэ оры чІыналэм тезышІыхьагъэр». Мы усхэр МэшбашІэм 1954-м ытхыгъэх. Адыгэ тарихх тхьамыкІагъом а лъэханым зыми игугъу ышһынэуи амал иІагъэн, пшІыгъэми, уапэ иІь гьогур гъэнэфэгъагъэ — хьэр пашшо зышыуагъэшэн лъэгъуаг ар. Усакор ащ емыгупшысагъэу пломи, шыпкьэм пэчыжъэ хьун, егупшысэзэ ытхыгъэн фаешъ, цІыфыгъэ-лпыгъагъэу зыдІыгыгъгъэр зэрэнэрылгъгур шыпкьэ. Нахь гъэгъугъыгъэу джыри гүпшысэр

уасаклм лъегъэкIуатэ: «*Хыор
щыугъэр тарихъы нэккъым зэ-
хигъэлъальэу лъэукIэтын
ешIыми, сэшIэ, адыгъ лъэккъым
ынэгу гукъаор ренэу кIэтын*».

А лъэхъаным гушылэ Iзтыгъэху шылагъэхэр шыугу къэжъугъэкIыжьых. — Адыгэ чыгуыр Урысыерм егышIэм зынебджэгъуху къахы, «яшIо игъоньыгъэкIэ» адыгъэхэр урысхэм загоуцуагъэр илгъэ 450 хъугъэ (1657-м шыкIэдзагъэу къалыгIи, 2007-м ар агъэмэфкыг). Ау ахэм агодзагъэу адыгэ лъэкпкым къехъулэгъэ тхьамыклагъор усэр хэгъэкIи, гушылэ къодыекIэ къэпIони уегушысэни уфитыгъэп. «Хыуай» зыцIэ поэмэри адыгэ тхьамыклагъом ехыллагъэу МэшбашIэм ытхыг, къыхаутыг. Зыфаслорэр: общественнэ мэхънэ ин зилэ IофыгъохэмI усаклэм джэнджэш-енэгъуеныгъэ ыгу къырымгъахъэу атегушылэным зыфигъазэу зэкIысзэрэхэкIыг. Ехырэхъышэштыгъэм, ащ шъхьарыбэкъукIун ылъэкIыг.

Дунаим илофыгто инхэм нахь шхьэихыггэу атегушылэнэм иамалхэу Iəkləŋ kləŋtəu фэхьуггээхэм усаклəm исэнаушыггэ нахь агьэпытаг, зытегушылэрэм нахь шлошхьэуныггэ фырилэу тегушылэ хьугтэ. Гушылэм ыпкь, ыkləŋtəu нахь пытапIə иуцаггэхь. Kьələkləŋ псалтэм, мэкьэ зэпэджэжхэм МэцбашIэр алгынымхьухэрэм фэд, ауькодыеу ыпаштхьэ илхэу, мэлэбэшг кьештэ фэдэу кьыпшиггэхь. Ау ац Iофыр тетэп: гушылэм икьэгъотын кьинышхо пелъагъоуи clərəp (кьинышхо пызылбагъорэм иусэ IэрышIыггэ-кьэуругъысыггэ лъэныкы кьышIухэмыханэу амал зымыI), кьин пимылъэгъуахэу, джэгурэм фэдэу матхэ plənrɪ тэрзэп (кьин зэмьлэгъулIэгъэ усэри «псын-klələ» хьуьнкIə шынагъ, Iоф зыдэмьшIэрэ лэжыггэм klən дэгъу хэпхын плъэкIыштэп). Усэ зэхэплъханыр, сурэт пшыныр, орэд уусыныр Iоф IэшIэхмэ ащыштэ, ор-орэу хьапс зытеплъхьажыггэм фэд. КьэтIогъаг: тхэным икьин пфэмьшчэщытмэ, усэным улпымхьэмэ нахьышIу. Арышъ, усэныр «зыфэлпсын-klər», нэмыклэу кьэплən хьумэ, усэныр идунээ Iэмырэу Тхьэм кьызыритыггэр тхэ хьуми, кьин ымылггэу фэдэу кьыпшчэхь, ау мытхэнэу кьэхьуггэ, тхэн фаеу пытэрылг зыфэзышIыжэрэм хьазабэу ыпшгэ рильхьэрэр зыфэдызр кьэлəгъуай. Тхьэм кьыуитыггэ сэнаушыггэмрэ узэрылжээн плъэкIын амалэу уилэмрэ этефэмэ, усэным фэгэхьыггэ Iофыр кьыблэмыхьунэу шытэп.

Сэнаушчигээр Тхьэм илэмырми, лэлэсэныгээр усэрэм епхыг, илофшлэн амал кыпкыырэклэ — джитлур эдэбгэлэжээн плээклэм, гэхьяагэм ыльэныкөөклэ утефаг. Мэшбэшлэ Исхьяк Тхьэм кыфишлагээр бэ — Тхьэм кыфишлагэм ипэгөөклэу еж илофшлэнклэ, илэжээн лэныкөөклэ ышлагээр бэ, мпшпыжэу лэжяагэ. Мы усэхэу зигугуу кытшлыгэхэр ыгыхэ зэхум, ар Литературнэ институ-

тым чІэсыгь, еджако пэтзэ, тхаклохэм я Союз аштагь, Корней Чуковскэм, Илья Сельвинскэм, Всеволод Ивановым, Сергей Михалковым афырыкьужэу кьышытхьугьэх. Тхэн-усэн Иофым чыгьгэ пкьэу хэтхэр кьыбгоудохуэ, ежхэм уамыгьэхэмэу узыхалыгьтэмэ, ац мэхьанэшхо зэриэр кьэмыложьми, нафэ. А лъэхьаным ыпэкли Мэщбэшлэ Исхакъ амал мыщлыкьухэр зэрэлэкълэхэм ишыхьатэу усабэ ыгьыгь. Джыри зы усэ горэм игугуау кьэсшын, ыцлэр «Сыдзу гуахьа мы типчыхьэ ёлошэ, псыхьор кьысэпсалхьэ».

**КІэКІорыКІээ, мафэр пчыхьэм
ФельэКІоны, фепэсэКІы.**

Къазыф фыжъых пІонэу
псышъхэм

*Пшъэшъэ чэфмэ зыщэгъэп-
скIы.*

*Пшъэшъэ купмэ, мо фыжъ
пшъэфмэ*

Ори сыда уазк Ихэмытыр?
Уиншэшьэгзүмэ, үилэгзү

нэфмэ,
Ядунай сэ сьзхэтыр.

УкъякЮштба адэ психьэ?
Сыкьыуажэ, сыкьыппалъэ.

Сыдэу гуахьа мы тинчыхьэ
Елошь, псыхьор кьысэисалъэ.

Апэрэмклэ, ар сурэт гыз-
шлэгтон, сурэт дах, пчыхыапэу,
мафэмрэ чэшымрэ зызэлүклэхэрэ
лэхьанэу пшьяштэмэ япсыхэ-
хьэггур ары усаком кыгхырэр.
Мафэр блэкыгыи фэд, пчыхьэр
кыхьагыи фэд, ау нэфынэу шылэр
екьу бзылгыфгыту псым хэхэр
плэггунэу, ахэр имылтэггукы-
пэным фэшл мэхэхуэ зыкьэзы-
гьэлтэггугагэр пчыхьэлэ жьа-
ушбоу атеубггугагь — дэгбоуи
олтэггух, етлани умылтэггурэм
охьышыр. Ащ мэхьанэ ил:
пшьяштэмэ яшгэф псыхьом
имызакьоу зэрэдунаеу аушгэ-
фын, ар аушгэфы пэтээ, етлани
ахэр псым зэрэхэхэр зыгорэм
ылтэггунхэ фае. Природэм
ианаш псын льяплэу Псым хэх-
хашь, Псым ащ лаплл кьаре-
щэклышгь, матхьэх, а тхьагбоу
апкьышшол пэблаггэ хуггэм
нэмыкл тхьагьом, нэфэшхьаф
лаплл фабэм ныбжыкылэхэр
клегэнэщыхь — дунаир яй, насып-
намисэу ялэр дунаеу зыхтэхьом
епсыггэу кьадэлтэжьон-кьадэл-
сэунэу шэггугыхь, ащ ячыхьэ
тель. Ар зы лэныкьу. Адрэр:
псыхьом идэхагыи, пшьяштэмэ
яхьалэмэтыгыи зылтэггурэр
клэлэ ныбжыкыл, псым адыхэсы-
нэу лэпкь шэн-хабэзм ыштэ-
рэп, ежымыи, ар шеггэзые, ау
нэм ылтэггурэр псэм ыуас,
пшьяштэмэ яплгызэ, еж ыгу
ашыкь зыфэхьуггэр ззрахьмы-
тым нэшхьэиггэ кьыреты. Ары
штхьабем, еж зыклэхьонпсырэ
гушлугьом лылысыггэ псыхьор
ыпашхьэ ит, ащ пшьяштэми
лаплл арищэклыгь, яшгэф горэ-
хэри зэригэшлэггэх, ахэр псым
кьызыдихьыхи, клалэм кьыклэ-
рыхьагэ: «Сыдуэ гуахьа мы тип-
чыхьэ елошг, псыхьор кьысеп-
салтэ».

Филологическэ шІэны-
гэжымІа доктор

ГЪЭХЭМКІЭ доктор.
(Джыри кыкІэлъыкІошт).

5. $\frac{1}{2} \times \frac{1}{2} = \frac{1}{4}$

Къызэклеклуагъэп

Хэгъэгу ззошхом лыхъужъныгъэу щызэрхыагъэм Андэрэкъо Мыхъамэт бэрэ кытегушылэщтыгъэп. Орденэу, медалэу кыфагъэшъошагъэхэм ззо илээс фыртынэхэр нэгум кыклагъэуцохэу ыкьохэм алытэщтыгъэми, мамыр щылаклэм игугъу ышлыныр ветераным нахь иклэсагъ.

— Цыфыр щылэнэу, лэжбэнэу, шу ышлэнэу кэхъу, — ылощтыгъ Андэрэкъо Мыхъамэт.

Дзэм къулыкъур кышыхыи, икьоджэ гупсэу Кошхъаблэ кызегъэзжыым, шыхэр зыцахъурэ фермэм Иоф щилэщтыгъ. Шхъэгъусэ зэригъэгъотыгъ, клэлэцкылухэр унагъом кыхъухагъэх. Инасып щылэныгъэм зэрэщыпхырищыштым егупшысэзэ, фашист техаклохэр заоклэ тихэгъэгу кыбэнагъэх. Мыхъамэт апэрэхэм ащыцэу военкоматым еклолагъ, мамыр щылаклэр кыуэхумэным фэшлэшэр ыштагъ.

Кыблэ фронтым хэтэу М. Андэрэкъор пыйхэм апэуцужыгъ. Фашистхэм Москва аштэнышгъ, заор мэзи 2—3-клэ аухын ямурадэгъ. Москва члым тырагъэстыкынышгъ, кьалэр зыдэщытыгъэ чыплэм псыр рагъэлъэдэнэуи фашистхэм кьалоштыгъ. Алъэхъэнэ кыныр Мыхъамэт дэгъоу ыгу кэккыжыштыгъ.

Москва щублагъ

1941-рэ илээсым шэклогъум и 7-м тидзэхэр зэхэтхэу Москва игупчэу Краснэ площадью кырыкхои, занклэу заом лухагъэх. Теклоныгъэр кызырэдэхыштым яцыхъэ тельэу шытыгъ. Я 14-рэ минометнэ дивизием идзэклогъу М. Андэрэкъор Москва кэуэхумэгъэным фэзэуагъ. Нэужым Темыр-Къохъэплэ ыкли Ленинград фронтхэм къулыкъур ащыхыгъ. Украинэр, Белоруссиер, Европэм ихэгъэгухэр шхъафит зышлыжыгъэхэм ащыщтыгъ.

Фашистым бжымыр кыфегъэлъагъо

Тидзэклогъу гъомылапхэр афимыкыоу кыхэккыштыгъ. Ащ фэшл мэзым халъэгъорэ бзыухэр

ауккыштыгъэх, картофыр зычлэлъ чыгухэм ащышылэщтыгъэх. Фашистхэр ащ цыгъозагъэх. Пыим илетчикхэр кьалтышлэхъэзэ, губгъом шыугъоерэ тидзэклогъу хэр кьатырапхъанклэщтыгъэх, кьауккыштыгъэх.

Мафэ горэм Андэрэкъо Мыхъамэт икомандирхэм ащыц кьеушынгъ. Фашист самолетыр уашхъагъ кыбыбэнэу зыфегъэккэ, зыгорэм учъэнэу уфемыж. Самолетыр уанэу шылу упечъэн фае. Джашыгъум щэгынхэр кыптыригъэфэнхэр нахь кьехыльэккыштыгъ, — кырылуагъ командирым.

Губгъом шлукаеу Мыхъамэт шыугъоагъэу пыим исамолет кьэбыбэу ылъэгъугъ. Летчикым самолетыр члым нахь кыпэблагъэу кышлыштыгъ, пулеметымклэ оным кыдиублэщтыгъ, ау зи кыдэхъуштыгъэп. Мыхъамэт самолетым ынэу фигуа-зэзэ пачъэщтыгъ.

Фашист летчикым щэгынхэр ыухыгъэх. Советскэ дзэклогъу М. Андэрэкъор губгъом ит. Пыим илетчик «зешыхъэжы», самолетыр кырефэккы шхъаеу, адыгъ хульфыгъэу лыгыи, кьулайныгыи зыхэлъыр ыгъэщынэн ылъэккыгъэп. Фашист самолетым еногуагъо гъэстыныпхэр ыухыштыгъэккэ. Летчикым бжымыр М. Андэрэкъом кыфигъэлъагъуи, огум ибыбэжыгъ.

Урыс ныом ыгъэхъужыгъ

Ленинград икьэухъумэн Мыхъамэт хэлажбэзэ, хыльэу кьауагъ. Мэзихым кыклогъу медицинэм илофышлэхэр госпиталым кышлэзагъэх, ау ыльакъо агъэ-

хъужыкы алыэккыгъэп. Узым зышхъомбгъуштыгъ, лъакъор шу-цлэ хъугъэ, пахын фаеу врачым кырылуагъ.

— А сиклал, сэ уц Изэгъухэр силэх, лъакъо згъэхъужыштыгъ, — кырылуагъ урыс ныом. Бэ темышлэу узым кыккычыгъ, Мыхъамэт ылъэ кытеуцожыгъ. Ныор ащ ыуж госпиталым ашти, дзэклогъу ыгъэхъужыгъ.

Изакоу кызынэм...

1944-рэ илээсым Пруссиием фэгъэхыгъэ заохэм М. Андэрэкъор ахэлэжыагъ. Минометнэ расчэтым икомандирэу, старшэ сержантэу Андэрэкъом кызырилотэжыштыгъэу, расчэтым хэт дзэклогъу фэхыхыи, ежыр кьэнэгъагъ. Сыхъат зауэлкэ узэккэбэжымэ, ланэм кыбдыпсыгъэр кьаулыкъэу зыплэгъуклэ, гум ихыкылэр маклэп. Уапашхъэ кышыорэ бомбэм уигъусэ дзэклогъу еклогъулухэу узакъоу укызынэккэ, лышлэжэ заом нахь пхъашэу узэрэхэлэжыштыр ары узэгупшысэрэр.

Мыхъамэт изэо илээсхэм кьагегушылэжыныр иклэсагъэп. Ащ кыдыхэтыгъэ дзэклогъу Кошхъаблэ кьакохэу кыхэккыштыгъ. Ветеранхэм ащ фэдэ зэ-луклэгъухэм заом имэфэ пльырхэр анэгъу кыккылуцожыштыгъэх.

Инаградэхэм кьагуатэ

Щытхъум иорденэу я III-рэ ыкли я II-рэ степень зилэхэр, Хэгъэгу ззошхом иорден истепенитлу, медалэу «За отвагу», Европэм икьалэхэр шхъафит зрашлыжыгъэхэм фэшл нэмыклэ медалхэри кыфагъэшъошагъэх.

— Тятэ заом кыккыжыи, мамыр Иофшлэнхэр ыгъэцэклагъэх, типлугъ, — ело Урысыем культурэмклэ изаслуженнэ артистэу, Адыгэ Республикэм инароднэ артистэу Андэрэкъо Чеслав. — Ныбджэгъубэ илагъ, гуклэгъу хэлыгъ. Сятэ ишэн-зеклуаклэхэр сщыгъупшэхэрэп, жьы хъухэрэп, щысэ тесэхы.

Андэрэкъо Мыхъамэт ыкьохэу Юрэрэ Вячеславрэ ядунай ахъожыгъ. Ыпхъухэу Асыетрэ Мирэрэ кытхэтых. Чеслав композитор цлэрылу, зэлъашлэрэ оредылу. Лыхъужыныгъэм, шлэжыым афэгъэхыгъэ оредхэр, музыкальнэ произведениехэр еусых. Итворчествэ патриотическэ плуныгъэм зэрэфэгъэхыгъэр кьэзыушыхъатырэмэ ащыц Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо премие кызырэфэгъэшъошагъэр. Ишхъэгъусэу Светланэ Адыгэ клэлэгъэджэ колледжым адыгабзэр шарегъэхы — ари лъэккэ Иофыгъоба!

Чеславрэ Светланэрэ апхъоу Марзыет искусствовед, акъоу Долэт Санкт-Петербург щэпсэу, композитор, ыусыгъэ произведениехэр Урысыем, Европэм ихэгъэгъумэ ащэжынычых. Андэрэкъо Мыхъамэт псаоу кытхэтыгъэмэ, мы мафэхэм ыныбжэ илээси 100 хъуштыгъэ. Андэрэкъо Вячеслави композиторэу, оредылоу шытыгъ. Ащ ыкьохэу Айдэмыри, Джантэмыри, Темырджани ятэжэ икьэбархэм зацагъэгъуазэ.

Теклоныгъэм ия 66-рэ илээс Андэрэкъохэр Иофшлэгъэ дэгъухэмклэ пэгъоккых. Мыхъамэт икьалэхэм янепэрэ псэуклэ кыльэгъужыгъэмэ, насыпышлоу зилыгъэжыныи, сабыеу унагъом исхэм ашхъашъо шыабэу ылэ щифэзэ, ижырэ оредхэр кьафионьех, кьэбар гъэшлэгъонхэри кьафиотэныех.

Сурэтым итыр: старшэ сержантэу Андэрэкъо Мыхъамэт.

АТЛЕТИКЭ ОНТЭГЪУР

Апэрэ мастерым фэгъэхыгъ

Адыгэхэмклэ атлетикэ онтэгъумклэ апэу СССР-м спортымклэ имастер хъугагъэр Дзэгъаштэ Хьаджэбый. Идунай ащ ыхъожыгъэми, тшыгъупшэрэп, илээс кьэс зэнэкъокъухэр Кошхъаблэ щызэхашхэ.

Спорт зэлулэгъухэр рагъэжбэнхэм ыпэккэ Кошхъаблэ районым иадминистрацие ыцккэ Ахътэо Мухъарбый, АР-м атле-

тикэ онтэгъумклэ и СДЮСШОР идиректорэу, РСФСР-м изаслуженнэ тренерэу Хъуажэ Маджыдэ, нэмыккхэри кышыгышты-

лагъэх. Дзэгъаштэ Хьаджэбый илахыльхэу Аслъан, Фатимэ, фэшхъафхэри зэнэкъокъумэ яплыгъэх, хэушхъафыкыгъэ шлухъафтынхэр спортсменхэм афагъэшъошагъэх.

Купэу зыхэтэгъэхэм апэрэ чыплэхэр кьашыдэзыхыгъэхэр: Кобэщыч Аслъан, кг 56-рэ, Руднев Алексей, кг 62-рэ, Кьапшо-

рэ Султлан, кг 69-рэ, Дышгэккэ Андзаур, кг 77-рэ, Хабитулин Константин, кг 85-рэ, Сихъу Рэмэзан, кг 94-рэ, Брант Тимур, кг 105-рэ, Хъакъуй Тимур, кг 105-м кьэхъу. Батыр ныбжыккэхэр Мыекъуапэ, Штурбинэ, Блащэпсынэ, Джамбэчы, Инэм ащэпсэху.

Зэхэзышагъэхэр:
Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэр, иминистрэхэм я Кабинет

Кыдэзыгъэккырэр:
Адыгэ Республикэм лъэккэ Иофхэмклэ, лэккыб кьэралхэм ащыпсэурэ тильэпкьэгъухэм адырлэ зэпхыныгъэхэмклэ ыкли кьэбар жьугъэм иамалхэмклэ и Комитет
Адресыр: ур.Крестыанскэр, 236

**Редактор
шхъалэм
иапэрэ гуадзэр
АУЛЪ
Русъан**

**Редакциер
зыдэщыгъэр:**
385000,
кь. Мыекъуапэ,
ур. Первомайскэр,
197.

Телефонхэр:
приемнэр:
52-16-79,
редактор шхъалэм
иапэрэ
гуадзэр:
52-49-44,
редактор гуадзэр-
пшгъэдэккыжэ зы-
хырэ секретарыр:
52-16-77.
E-mail:
adygvoice@mail.ru

**Зышаушыхъаты-
гъэр:**
Урысые Федерацием
хэутын Иофхэмклэ,
телерадиоэкъэтын-
хэмклэ ыкли зэлы-
лэсыклэ амалхэмклэ
и Министерствэ
и Темыр-Кавказ
чыплэ гъэлоры-
шлалэ, зэраушыхъа-
тыгъэ номерыр
ПИ №10-3892

Гъэзетым кыхиу-
тыхэрэм мышпып-
кьагъэу кьахафэ-
хэрэмклэ кьэзыт-
хыгъэхэм пшгъэдэ-
ккыжэ ахыи. Кьа-
тхэхэрэмрэ гъэзе-
тым шылажбэхэр-
рэмрэ яепллыккэ
зэтемыфэн ылъэ-
ккыштыгъ. Гъэзет-
еджэхэм кыт-
фагъэхырэ тхы-
гъэхэр зэхэтфы-
хэрэп ыкли кьэ-
зытыгъэхэм
алэккэдгъэхъа-
жыхэрэп.

Зышыхаутырэр
ОАО-у
«Полиграф-Юг»,
385000,
кь. Мыекъуапэ,
ур. Пионерскэр,
268

**Пчъагъэр
5127
Индексхэр
52161
52162
Зак. 1276**

Хэутыным
узшыккэгъэхэрэу щыт
уахътэр
Сыхъатыр 18.00
Зышыккэгъэхэрэу
уахътэр
Сыхъатыр 18.00